

tione senectutis, arg. c. *Tantæ*, dist. 86, vel ob paupertatem, si est pœna pecuniaria; imo et ob qualitatem personæ, aut alias circumstantias prudenti iudicis arbitrio pensandas, poterit pœna minui; et e contra potest etiam pœna aggravari, quoties nimirum ob ejusmodi circumstantias crimen aggravatur, prout amplius habetur cit. l. *Aut facta*, ff. de *Pœnis*. cum concordantiis. Et quia jura tribuunt hanc facultatem ex causa pœnas temperandi vel aggravandi, iudices in sententiis criminalibus id observantes, non censentur agere contra legem, sed servare legem, cum ex generali potestate sibi per leges concessa alterent pœnas pro exigentia circumstantiarum delicti. Fagnanus c. *Canonum statuta*. n. 116, de *Constitut.*

10. *In pœnis arbitrariis debet iudex procedere iuxta qualitatem delicti. Arbitrium iudicis relictum semper debet esse regulatum.* — Resp. II. Pœnæ arbitrariæ, seu quæ nulla lege sunt definitæ, debent regulari ex qualitate delicti, ac personarum. Ita Sebastianus Guazzinus, *Tract. ad defensam inquisitorum*. Tom. II. Defens. 33, cap. IV, n. 7, post Gomez, et alios. Unde (subdit citatus auctor) quotiescunque pœna erit arbitraria, iudex rationem habere debet ad qualitatem delicti et personarum, sicque considerare debet senectutem, juventutem, furorem, ebrietatem, iram, ignorantiam, magnam virtutem, excellentiam, et utilitatem reipublicæ, et semper debet inclinare in mitiorem partem, nisi reus esset solitus delinquere. Ratio horum omnium est, quia pœna arbitraria relinquatur determinanda arbitrio prudentis iudicis: atqui arbitrium hujusmodi debet esse rationi, et juri conforme, arg. l. *Non possunt*. ff. de *Legib.* non enim arbitrium hic accipitur pro arbitrio libero, et absoluto ac pleno voluntatis, sed pro arbitrio regulato a recta ratione, sive pro arbitrio boni viri, quod solet explicari per ly *Si justam putaveritis*, etc., arg. l. *Societatem*. ff. pro *Socio*.

11. Num autem hujusmodi Pœna extraordinaria, seu arbitraria possit se extendere ad pœnam majorem, aut etiam ad pœnam mortis, disputant doctores. Et quidem loquendo de pœna mortis, Josan, l. *Qui jurisdic.* n. 4, ff. de *Jurisdic. omn. judic.* videtur tenere negativam, nisi ejusmodi iudex sit supremus, ut puta princeps, arg. l. 1, ff. de *Furibus*. Verum communior doctorum sententia est, quod quamvis de jure, vel consuetudine

non sit imposita pœna mortis, si tamen atrocitas et qualitas delicti ob speciales circumstantias id expostularet, possit iudex etiam pœnam mortis imponere; secus autem non. Ratio est, quia pœna est imponenda secundum qualitatem delicti, arg. c. *Non asseramus*, 14, q. 1. Et ita tenet Glossa, § *In summa*. y. *Extraordin. Instit. de Injuriis*. Zoczius, h. t. n. 15, allegans Abbatem, Engel, h. t. n. 2. Guazzin. *Defens.* 33, cap. xvi, cum aliis, quos citat.

12. *Pœna arbitraria potest etiam ultimum supplicium esse.* — Solum nota cum citato Guazzino, num. 2, et Engel, h. t. n. 5, post Vallensem, § 4, n. 3, et alios, quod hodie ex praxi omnes pœnæ, ubicunque locorum factæ, sint arbitrariæ, ac proinde possit hoc tempore iudex moderari pœnas Legum pro varietate circumstantiarum, locorum, personarum. Verum hoc intelligendum arbitrator conformiter dictis n. 9. Nam si delictum non haberet aliquando causam aggravantem, vel minuentem, iudex teneretur sequi pœnam legis, nec esset locus arbitrio; cum virtute arbitrii iudici concessi non possit iudex aliquid facere, quod non sit juri et rationi consonum per textus, n. 7. allegatos, et late probat Menochius, de *Arbitrar. judic. quest.* 9, n. 3, et quest. 77, n. 4, et quest. 87, n. 2. Igitur tunc solum erit locus pœnæ arbitrariæ, quando hæc vel non est lege aut consuetudine determinata, vel saltem aliqua causa extrinseca, sive intrinseca delicto adhæret, ob quam ea videatur minuenda vel aggravanda.

13. *In dubio pars mitior est eligenda circa impositionem pœnarum.* — Hoc tamen adde, quod stante dubio, aut diversa legum intelligentia iudex semper debeat in mitiorem partem declinare, juxta allegata juris axiomata. « In obscuris minimum est sequendum, » *Reg. 30, Jur.* in 6. Item, in pœnis benignior interpretatio facienda est, juxta *Reg. 49, Jur.* eod. Et « in pœnalibus causis benignius interpretandum est, » l. *Factum*. ff. de *Reg. jur.* Nam, ut dicitur c. *Alligunt*. 26, q. 7. « Melius est propter misericordiam rationem reddere, quam propter crudelitatem. »

14. *Ita tamen, ut graviora delicta non nimis clementer puniantur.* — Nihilominus tamen circa reos in gravioribus criminibus legitime convictos, non nimis clemens esse debet iudex juxta illud Exodi 22. « Maleficos non patieris vivere; » ne videlicet malefactores

sensim multiplicentur, ipsique liberati graviora perpetrent delicta ad gravem reipublicæ perniciem. Attendenda igitur erit doctrina, l. *Respicendum*. ff. de pœnis, data iudicibus in hæc verba: « Respicendum est iudicanti, ne quid aut durius aut remissius constituat, quam causa deposcit: nec enim aut severitatis, aut clementiæ gloria affectanda est, sed propenso iudicio, prout quæque res expostulat, statuendum est, plane in levioribus causis proniores ad lenitatem iudices esse debent, in gravioribus pœnis severitatem legum cum aliquo temperamento benignitatis subsequi. » Hæc ibi:

Quæritur III. An, et quando pœna lata, vel ferendæ sententiæ obliget in conscientia? Resp. ad hoc quæsitum patere lib. I, tit. II, § 9, per totum.

15. *Transgressores legis incurrunt pœnam illius etsi talem pœnam ignorent.* — Quæritur IV. An quis excusetur a pœna ex eo, quod legem culpabiliter quidem transgrediatur, ignoret tamen pœnam transgressoribus positam. Resp. Negative. Responsio patet ex dictis lib. III, de *Simoniam*, § 13, a n. 321.

§ II.

DE POENIS ECCLESIASTICIS IN SPECIE, PRÆSERTIM VERO DE PRIVATIONE BENEFICIORUM, DEPOSITIONE, DEGRADATIONE, INFAMIA, ET IRREGULARITATE.

16. *Definitur pœna ecclesiastica seu canonica.* — Quæritur I. Quid et quotuplex sit pœna canonica, seu ecclesiastica? Resp. I. Quamvis communiter recepta sit definitio pœnæ canonice a doctore nostro subtili data in 4, dist. 25, q. 1, § In ista quæstione, illis verbis: « Pœna canonica est pœna inflicta per canones, vel secundum canones prohibens, vel arcens punitum, ab aliquo gradu ecclesiastico, qui alias sibi liceret: » prout jam diximus, et explicavimus in theologia nostra morali, tr. XIII, q. 4, a n. 45. Nihilominus quia dantur plures pœnæ ecclesiasticæ per S. canones præscriptæ, quibus præfatæ definitionis ultima verba non conveniunt, ideo pœnam canonicam, seu ecclesiasticam magis large, et prout omnes Ecclesiæ pœnas comprehendit, definiendo, et omittendo ultima præfatæ definitionis verba, bene dicitur: Pœna ecclesiastica seu

canonica est, quæ ab Ecclesia, seu potestate ecclesiastica per canones, vel secundum canones infligitur. Definitio patet ex terminis, sola notanda verba per canones, quibus verbis indicatur pœna ipso jure, seu ipso canone jam imposita, consequenter jam latæ sententiæ existens; et vel secundum canones, quibus verbis innuitur pœna per sententiam primum juxta præscriptum tamen S. canonum ferenda: si enim his conformiter non infligeretur a iudice, foret injusta.

17. *Afferuntur plures species illius.* — Resp. II. Etsi rursus apud communem theologorum pœna canonica septem duntaxat numeret species sequentes, videlicet depositionem, degradationem, infamiam, irregularitatem, excommunicationem, suspensionem, et interdictum, prout loc. cit. in theologia nostra Morali annotavimus, tamen sumendo Pœnam canonicam, seu ecclesiasticam in sensu definitionis num. præced. datæ; Pœna ecclesiastica, seu canonica ad propositum bene dividitur in eam, quæ imponitur in foro interno, seu pœnitentiæ (de qua tit. seq.) et in eam, quæ infligitur in foro externo, seu judiciali: quæ pœnæ rursus subdividuntur in vindicativas, et medicinales.

18. *Aliæ sunt medicinales: et quæ?* — Medicinales sunt, quæ propter culpam imponuntur ad hoc, ut per eam fidelis emendetur, et a contumacia desistat, et sunt ipsæ censuræ ecclesiasticæ, excommunicatio videlicet, suspensio, et *Interdictum*, de quibus infra tit. XXXIX, per totum ex professo.

19. *Aliæ vindicativæ, et quæ?* — Vindicativæ sunt, quæ tendunt ad vindictam delinquentis, ac propterea proprie pœnæ dicuntur juxta definitionem num. 16, datam: quarum plures, præcipue vero sequentes inveniuntur in jure ecclesiastico, videlicet, I. Inhabilitas ad beneficia, dignitates, et officia ecclesiastica. II. Privatio illorum prius rite obtentorum. III. Depositio. IV. Degradatio. V. Infamia. VI. Irregularitas. VII. Pœna pecuniaria. VIII. Carcer, seu Incarceratio. IX. Detrusio in arctum monasterium. X. Tortura. XI. Verberatio, seu flagellatio. XII. Exilium, seu relegatio. XIII. Confiscatio bonorum. De quorum sex prioribus, utpote magis spiritualibus in præsentia; de relictis vero in sequenti § agemus. Hinc.

20. *Inhabilitas ad beneficia quid sit? et quomodo obliget.* — Quæritur II. Quid sit

inhabilitas ad beneficia, dignitates, et officia ecclesiastica? et quomodo obliget? Resp. Inhabilitas hæc est pœna ecclesiastica, qua quis inhabilis, et ineptus redditur ad valide recipiendum beneficium, officium, etc., ecclesiasticum, adeo ut collatio ipso facto, et ante omnem sententiam sit nulla. Communis et certa, patetque ex dictis lib. I, tit. II, de Constitut. § 10, n. 326, ubi generaliter docuimus pœnas ab ipso jure impositas, quæ nullam externam executionem requirunt, sed potius in negatione et carentia, seu abstinentia consistunt, statim obligare in conscientia. Vide ibidem.

21. *Privatio beneficiorum, quid? et ex quibus causis proveniat? quando, et quomodo obliget? Remissive.* — Quæritur III. Quid, quotuplex, et quomodo intelligenda sit, ac quomodo obliget privatio beneficii, dignitatis, etc. Resp. I. Esse pœnam ecclesiasticam, qua quis privatur beneficio, dignitate, vel officio ecclesiastico prius rite obtento; quæ pœna quot modis, et ex quibus causis proveniat, et quos effectus habeat? quomodo, et quando obliget in conscientia? vide lib. III, tit. V, de *Pend. et dignit.* § 12, per totum.

22. *Depositiio simplex, seu verbalis, et degradatio, quid?* — Quæritur IV. Quid, et ejus effectus sit depositio simplex, seu verbalis? ac ob quæ crimina contrahatur? Resp. I. Depositiio verbalis, (quæ etiam degradatio verbalis, dicitur) est pœna ecclesiastica, qua clericus quis perpetuo privatur ordine et munere clericali, v. g. sacerdotali, et episcopali, non quidem quoad characterem, cum sit indelebilis, can. *Ostenditur*. 30, dist. 4, de *Consecrat.* sed quoad exercitium ordinis, celebrationem, absolutionem, etc., et hoc ipso etiam ab officio et beneficio. Suarez, de *Censuris*. disp. 30, sect. 1. Navarrus, *Manual.* cap. xxvii, n. 11. Layman, lib. I, tract. V, p. 3, cap. v, a n. 1. Barbosa, de *Offic. et potestat. episcop.* allegat. 110, a n. 1, cum communi, arg. c. *At si clerici*. 4, de *Judiciis*. c. *Ut Clericorum*. 13, de *Vita et honestat. clericor.* c. *Insinuatium*. 13, de *Simon.* c. *Lateres*. 4, de *Clerico excomm. minist.* cum concordantiis.

23. *Subinde non tantum ex parte imponitur v. g. ab officio duntaxat, vel beneficio. Qui deponi jubetur ab officio, deponendus etiam est a beneficio.* — Dicitur autem notanter depositio verbalis absolute accepta; quia in jure depositio subinde non absolute et totaliter, sed ex parte duntaxat, v. g. a solo benefi-

cio, vel a solo officio imponitur; cui definitio præfata non convenit, cum non totalis, sed tantum partialis sit, et ut talis servari debet; ita tamen, ut etsi in jure jubeatur quis deponi a solo officio, nulla facta mentione de beneficio, exinde ab ipso etiam beneficio indirecte etiam deponendus sit, hoc ipso, quod beneficium detur propter officium, uti cum Glossa in can. 1, cau. 1, q. 3, princ. et Suarez loc. cit. n. 14, bene observat Layman, loc. cit. n. 2.

24. *Sed non e contra.* — Quod si tamen in jure quis a solo beneficio deponi juberetur, hoc ipso ab officio, et ordinibus depositus, vel deponendus non esset. Layman, loc. cit. Suarez loc. cit. arg. c. *Odia restring.* et c. *In pœnis. de Reg. jur.* in 6.

25. *Depositiio in jure absolute prolata indicat depositionem verbalem totalem ab omni munere clericali.* — Cæterum si præcise, et sine addito a jure quis jubetur deponi, intelligitur depositio verbalis totalis a munere clericali, quæ fieri solet, et debet per sententiam oretenus ferendam; cum hæc proprie, et simpliciter loquendo sit depositio. Barbosa loc. cit. n. 2, plures alios citans, arg. c. 2, h. t. in 6.

26. *Consequenter ab omni beneficio et officio, et inducit perpetuam inhabilitatem ad beneficium.* — Porro hæc depositio semper etiam secum trahit privationem ab omni officio, et beneficio, hoc ipso, quod privatus ordine et munere clericali officium, vel exercitium aliquod ordinis vel muneris clericalis habere, consequenter beneficio, quod propter officium datur, frui amplius non possit. Et quoniam depositio ex se est perpetua, hoc ipso etiam ad omne beneficium perpetuo inhabilis evadit depositus, uti cum aliis bene observat Suarez de *Censuris* disp. 30, sect. 1, n. 5, volens depositionem quamlibet etiam a solo beneficio importare perpetuam inhabilitatem ad quodvis beneficium.

27. *Depositiio quomodo differat a privatione beneficii, et a suspensione?* — Colliges, qualiter depositio differat a privatione beneficii, et a suspensione: a privatione quidem differt, quia hæc præter alios suos effectus ex natura sua non reddit inhabilem ad alia beneficia; bene vero depositio: a suspensione vero, quia hæc ex natura sua non est perpetua, sed medicinalis, nec privat ipso jure beneficio, sed administratione duntaxat, et perceptione fructuum ad tempus, uti patebit ex dicendis infra tit. XXXIX.

28. *Etsi depositio verbalis ex natura sua sit perpetua, tamen in certis casibus dispensare potest circa illam episcopus.* — Notandum tamen hic, quod, etsi juxta dicta depositio verbalis ex natura sua sit perpetua, tamen episcopus peractam pœnitentiam dispensare possit cum deposito, eumque restituere in statum pristinum, si ob adulterium, vel aliud minus crimen depositus fuit. Abbas in c. *At si clerici*. 4, h. t. n. 4, et ibi Barbosa n. 8. Gonzalez, n. 1. Layman, loc. cit. n. 5, textu expresso cit. c. *At si clerici* h. t. ibi: « De adulteriis vero, et aliis criminibus, quæ sunt minora, potest episcopus cum clericis post peractam pœnitentiam dispensare. »

29. *In pœna infamiæ directe solus supremus princeps, indirecte autem etiam alius dispensare potest.* — Nec obstat, quod depositus sit infamis, can. *Infames*. 17, cau. 6, q. 1, cum infamibus autem solus Papa dispensare possit, arg. c. *Cum te*. 23, de *Sentent. et re judicat.* l. 1, ff. de *Postulat.* Resp. enim, quod quamvis directa famæ restitutio soli Papæ, aut supremo Principi competat, tamen indirecta famæ restitutio, et quæ per quamdam consequentiam fit, etiam ab alio fieri queat, cit. l. 1, § 10, §. *Pro quo* ff. de *Postulat.* Hinc etsi episcopus infamiæ dispensare directe non valeat, nihilominus quia per jura citata potest dispensando tollere pœnam depositionis, indirecte etiam tollere poterit pœnam in pœna infamiæ inde ortam. Abbas in cit. c. *At si clerici*. 4, de *Judiciis*. n. 15.

30. *Ob quæ crimina quis incurrat pœnam depositionis.* — Resp. II. Quamvis crimina, ob quæ pœnam depositionis jura imponi volunt, sint varia; veluti, adulterium, concubinalium, simonia notoria, stuprum, incestus, furtum, perjurium, homicidium, et his graviora crimina, imo et minora, uti in titulis de his criminibus habetur, et desumitur etiam ex c. *At si clerici*. 4, § de *Adulteriis, de Judiciis*. Barbosa, de *Offic. et potestat. Episc.* allegat. 110. Sa §. *Depositiio*. Pirhing h. t. n. 19, cum communi doctorum, praxis tamen et consuetudo in plerisque locis jam obtinuit, quod pœna depositionis non nisi propter crimina valde enormia, et publice valde scandalosa prudenti judicis arbitrio dignoscenda intelligatur; uti bene advertunt Abbas in c. *At si clerici, de Judiciis*. n. 33. Layman. lib. I, tr. 5, p. 3, cap. v, n. 2. Palao, tract. 29, disp. 4, pun. ult. n. 4. Cujusmodi utique foret homicidium voluntarium

et præmeditatum, adulterium, vel stuprum violentum, furtum sacrilegum rei pretiosæ, continuata post factas monitiones, fornicatio notoria. arg. c. *Si autem*. 6, de *Cohabit. cleric. et mulier.* Concilium Trident. sess. 22, in Decreto de observandis in Decreto Missæ, ubi expresse mandatur episcopis, « ut neminem, qui publice et notorie criminosus sit, sancto altari ministrare permittant, » cum Concordantiis.

31. *A quo? et quomodo infligi debeat? Remissive.* — A quo autem, et quomodo fieri possit, ac debeat, dicitur infra a n. 39.

32. *Degradatio, seu depositio realis, quid?* — Quæritur V. Quid? cujus effectus sit degradatio, et ob quæ crimina inferatur? et qualiter infligatur? Resp. I. Degradatio, quæ etiam depositio realis vocatur est pœna ecclesiastica, qua clericus ordine, et munere clericali, consequenter etiam omni beneficio et officio, necnon privilegio Fori et Canonis, per sententiam solemniter et authentice perpetuo privatur, et traditur Curie sæculari, ab eadem juxta leges puniendus. Barbosa, loc. cit. n. 4, cum communi et certa aliorum, arg. c. *Cum non ab homine. de Judic.* c. *Degradatio*. 2, de *Pœnis* in 6.

33. *Ad eam semper requiritur sententia judicis.* — Dicitur autem notanter primo per sententiam: Tum quia non infligitur ipso jure, sed a judice ecclesiastico, et per sententiam canonicam debet imponi. Tum quia ad degradationem requiritur certa solemnitas a jure præscripta, præsertim c. *Degradatio. de Pœnis* in 6.

34. *Per degradationem, non item per simplicem depositionem amittitur etiam clericale privilegium fori, et canonis.* — Dicitur secundo in definitione degradationis, necnon privilegio fori et canonis. Siquidem per degradationem, seu realem (non tamen per solam verbalem depositionem) privatur quis omni privilegio clericali tum fori, tum canonis. Privilegio quidem fori, in quantum ejicitur a foro ecclesiastico, et traditur curie sæculari, ita ut sit constitutus sub jurisdictione magistratus sæcularis, a quo proinde, quasi esset laicus, possit capi, incarcerari, atque juxta leges civiles de commissis criminibus puniri: quamvis, ut habetur c. *Novimus. de Verbor. significat.*, dum clericis degradatus propter sua delicta « traditur curie sæculari, debeat Ecclesia efficaciter intercedere, ut circa mortis periculum circa eum sententia moderetur. » Privatur etiam